

ГРАЂАНСКА (НЕ)ПОСЛУШНОСТ

ГРАЂАНСКА (НЕ)ПОСЛУШНОСТ ЈЕ ПРАВО И ОБАВЕЗА*

Данашња трибина ЦАНУ посвећена је врло стваралачки провокативној теми, каква је, неспорно тема *Грађанска (не)послушност*, коју ће елаборирати наш гост академик Војислав Становчић.

Питање грађанске послушности, односно непослушности, уводи нас у познати однос мањине и већине. И на понашање једне и друге; њихов однос према друштвеној стварности. А то у крајњем смислу значи однос сваке јединке, сваког грађанина према свему што нас окружује и што по неком реду сљедује, макар се он огледао и у непоретку – како је то Његош запазио. Тако смо дошли до политички осјетљивог, али увијек научно заснованог – односа политичке елите и грађанина, баш у смислу послушности или непослушности.

Приближавајући ову тему науци, образовању и умјетности, запазићемо да је стваралачка непослушност произилазила из бића народа. Више пута сам наводио примјер понашања наше интелигенције у току рата 1941-1945. године. Крлежа и Андрић, сваки у својој средини, одбили су понуду да пишу и објављују док је њихова земља под фашистичком окупацијом. Примјер професора Београдског универзитета Војислава Ђурића је као из бајке о добру и злу; на понуду свога колеге да држи наставу и у вријеме окупације земље 1941-1945. године, одговорио је ријечима које су ушле у легенду: „Лако је Теби, ти свираш дипле, а ја предајем етику”. И наш проф. Ристо Драгићевић, као уредник *Историјских записа*, одбио је италијанску понуду да ће бити обезбјеђени најбољи услови да

---

* Уводна ријеч академика Зорана Лакића на трибини ЦАНУ, 12. марта 2003.

редакција настави рад. И *Историјски записи* нису излазили у току рата. Нити један број.

И у вријеме једнопартизма, након ослобођења 1945. године имали смо лијепе примјере грађанске непослушности, али и превелике послушности. Сви се добро сјећамо да су настајала дјела – као акт непослушности са ускраћивањем стваралачких слобода; нећу помињати ауторе. Довољно је да кажем да су неки од њих након анатеме добијали највећа друштвена признања; неким су она дошла, нажалост, постхумно. У обрнутом смислу неки ствараоци су изражавали велику послушност, па су писали и објављивали књиге, које би у овој новој друштвеној клими, радо заборавили. Ни за овај случај нећу наводити примјере.

И у једном и у другом случају само сам желио да укажем на значај теме наше данашње трибине. Сви можемо допринијети да Влада, као добро организована мањина, буде под контролом већине. Један угледни правник, опет нећу рећи његово име, рекао је – најбоља је Влада која најмање влада, или која уопште не влада. Грађани морају дати допринос за такво стање, за такву организацију, за такву Владу. И ту долази до кључа – до послушности, односно непослушности грађана, који ће својим активним односом допринијети таквом стању – доласку владе која најмање влада или уопште не влада.

При томе хоћу да кажем да правим разлику између бунта као непослушности и бунта као насиља (које се може јавити у њему као немирење са постојећим стањем). Бунт као насиље је најобичније рушилаштво. Филозофски речено, интелектуални бунт је дјеловање против никог персонално, без обзира на сазнање да има појединаца који се користе Владом као оружјем. Издвојио сам, примјера ради само један аспект сложеног питања.

Имало је, дакле, пуно разлога да ову тему ставимо на трибину ЦАНУ. Јер и грађанин и влада морају познавати тај међусобни однос.

У другом дијелу излагања појаснићу зашто смо се определијели за академика Војислава Становчића да буде наш драги гост управо за ову тему. То ми неће бити тешко. Јер је ријеч о стручњаку богате стваралачке биографије. Зато ми дозволите да га представим.

Наш данашњи гост др Војислав Становчић је редовни професор Факултета политичких наука у Београду (у пензији) и дописни (ванредни) члан САНУ.

Рођен је 1930. године у Ублима код Херцег-Новог. Дипломирао је право 1955. године у Београду, гдје и докторирао 1965. године – на

тему *Индустријска демократија* – схватања у британској социјално-политичкој теорији. Предавао је на Факултету политичких наука у Београду од његовог оснивања 1969. године и на Правном факултету у Београду и Подгорици. Био је и руководилац последиједипломских студија на Факултету политичких наука у Београду, гдје је биран за професора и руководиоца Катедре за политичку теорију и методологију. За дописног члана САНУ изабран је 1988. године.

Боравио је више пута на специјализацији на универзитетима у Енглеској и САД, гдје је касније по позиву држао наставу или специјалистичке курсеве. Учествовао је на бројним научним конференцијама у земљама Европе, САД, Јужне Америке и Азије. Посебно истичемо међународне скупове у Паризу, Вашингтону, Буенос Ајресу, Берлину, Сеулу. Увијек са запаженим саопштењима. Тако је градио углед научника високог ранга, како у земљи, тако исто и у иностранству. Ангажован је на капиталним пројектима као што су, примјера ради, *Мала политичка енциклопедија*, *Мала Просвјетна енциклопедија*, *Енциклопедија политичке културе* итд.

Радио је као уредник популарних часописа *Наша стварност* и *Социјализам*, који је превођен на свјетске језике. Ангажован је и у иностраним часописима и асоцијацијама: *Publicus* у Филаделфији, који се бави питањем федерализма, затим на пројектима међународних тема: *Политичке промјене путем права*, *Положај мањина у Југославији*, *Отворено друштво – проблеми и перспективе* итд.

Академик В. Становчић је аутор већег броја радова из области друштвених и политичких теорија, федерализма, владавине права, међуетничких односа и промјена у Источној Европи. Његова селективна библиографија износи 60 радова; већина је објављена у странијој периодици. Издвојићемо најважније радове: 1. *Бироократија и технократија*, два тома (1966), 2. *О карактеру и политичким идејама федералистичких списа* (1981), 3. *Федерализам – конфедерализам* (1986), 4. *Развитак политичке мисли* (1993), 5. *Политичке идеје и религија*, два тома (1999), 6. *Едмунд Брек: Идеологија конзервативизма и Е. Брек: Размишљања о револуцији у Француској* (2001).

Добитник је научних и друштвених признања.

Биографија академика Војсилава Становчића је много богатија. Но, и ово што сам навео, вјерујем, да довољно говори да смо се с разлогом опредијелили за правог аутора – за тему о грађанској (не)послушности.

